

A87/25 CO:2057491

17 juli 1987

INGRIJPENDE POLITIEKE MUTATIES IN HONGARIJE

Tijdens een bijeenkomst van het Centraal Comité van de Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij (HSAP) op 23 juni jl. , werd besloten tot zeer ingrijpende mutaties binnen de staats- en partijleiding. Hongarije kreeg een nieuwe eerste minister, een nieuw staatshoofd, een nieuwe plaatsvervangend secretaris-generaal van de HSAP, twee nieuwe leden in het Politburo van de HSAP, alsmede vier nieuwe leden van het CC-secretariaat. De reeds lang verwachte verjonging van de Hongaarse politieke top houdt vooral verband met de aanpak van gigantische economische problemen waarmee het land kampt en verschaft misschien iets meer duidelijkheid over de opvolging van de bejaarde partijleider Janos KADAR.

INGRIJPENDE POLITIEKE MUTATIES IN HONGARIJE

Op 23 juni jl. kwam het Centraal Comité van de Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij bijeen om - zoals het officieel heette - te praten over een voorstel om lidmaatschapskaarten van de partij te vervangen. De bijeenkomst eindigde evenwel met ingrijpende mutaties binnen de leiding van partij en staat. De officiële bevestiging van de uitgelekte berichten hierover volgde twee dagen later, nadat de Nationale Vergadering tijdens een besloten zitting formeel haar instemming had betuigd met de politieke verschuivingen.

Het betrof de volgende veranderingen:

- Pal LOSONCZI (67), reeds geruime tijd kampend met gezondheidsproblemen, trad op eigen verzoek af als voorzitter van de Presidentiele Raad ofwel nominaal staatshoofd. Naast deze functie, die hij sedert 1976 bekleedde, gaf ook zijn lidmaatschap van het Politburo op.
- Karoly NEMETH (64), volgt LOSONCZI op als voorzitter van de Presidentiele Raad. Hij was sinds het 13e partijcongres van maart 1985 plaatsvervangend secretaris-generaal van de HSAP.
- György LAZAR (62), beëindigde na twaalf jaar zijn werkzaamheden als eerste minister, teneinde NEMETH op te volgen als plaatsvervangend secretaris-generaal.
- Karoly GROSZ (57), eerste secretaris van het partij-comité van Boedapest, werd de opvolger van LAZAR als voorzitter van de ministerraad (premier).
- Ferenc HAVASI (58), CC-secretaris voor economische aangelegenheden, gaf zijn functie in het secretariaat op om de taak van GROSZ in Boedapest over te nemen, doch behield zijn post in het Politburo.
- Miklos NEMETH (39), een jonge econoom afkomstig uit de CC-afdeling voor economische aangelegenheden, werd de opvolger van HAVASI als CC-secretaris en voorzitter van het CC-comité voor economische politiek en de economische werkgroep van het CC. Hij werd tevens gekozen tot lid van het CC.
- Istvan HORVATH (52), legde zijn functie van CC-secretaris voor staatsveiligheid neer om plaatsvervangend eerste minister te worden, verantwoordelijk voor militaire aangelegenheden en veiligheidszaken.
- Lajos CZINEGE (63), de voorganger van HORVATH als plaatsvervangend eerste minister, trad terug, waarschijnlijk om gezondheidsredenen.
- György FEJTI (41), eerste secretaris van een regionaal partij-comité, werd bevorderd tot secretaris van het CC, waar hij de opvolger werd van HORVATH.
- Janos LUKACS (52), eerste secretaris van een regionaal HSAP-comité, bracht het aantal CC-secretarissen van zes op zeven. Het is onduidelijk wat het werkterrein van LUKACS zal worden. Wel is bekend geworden dat hij ook de taken van Karoly NEMETH zal overnemen als voorzitter van het CC-comité voor jeugdzaken en van de werkgroep voor partijopbouw.
- Istvan SARLOS (64), voorzitter van de Nationale Assemblee, behield deze functie maar werd op eigen verzoek ontslagen als lid van het Politburo.
- Judit CSEHAK (47), eerste plaatsvervangend minister voor gezondheid, welzijn en vrouwenzaken, werd het eerste vrouwelijke Politburo-lid sinds het vertrek van Valeria BENKE in 1985.
- Janos BEREZ (56), CC-secretaris voor ideologie en propaganda, werd eveneens opgenomen in het Politburo.

Betekenis van de verschuivingen

Hoewel al jarenlang berichten de ronde doen, als zou de Hongaarse partijleider Janos KADAR (75) van zins zijn terug te treden, heeft ook de bovengenoemde "operatie" geen nieuwe partijleider opgeleverd. Zijn positie bleef onaangestast en waarschijnlijk zal dat zo blijven tot het volgende partijcongres in het

voorjaar van 1990. Toch lijkt de strijd om de opvolging van KADAR* zich meer en meer toe te spitsen op een tweestrijd tussen "de Hongaarse GORBACHEV-tweeling" BEREZ en GROSZ.** Andere kandidaten zagen door de recente mutaties hun kansen op het hoogste ambt binnen de communistische partij aanzienlijk slinken. Karoly NEMETH, hoewel algemeen aangeduid als een vrij kleurloze partijman, gold uit hoofde van zijn functie van plaatsvervangend secretaris-generaal tenminste theoretisch als de eerst aangewezen om KADAR op te volgen. Nu hij de zuiver representatieve functie van staatshoofd is gaan bekleden, is hij min of meer op een politiek zijspoor beland. Tegelijk is duidelijk geworden dat de voor Oost-Europa unieke functie van plaatsvervangend secretaris-generaal niet primair is gecreeerd als voorportaal voor de hoogste plaats in de partijhierarchy. Ook de nieuwe "oude" man in deze functie, oud-premier LAZAR, zal niet als een "kroonprins" optreden, maar veeleer als een adjudant van KADAR door de bejaarde partijleider van tijd tot tijd te assisteren of te vervangen bij representatieve verplichtingen.

De belangrijkste verliezer in de opvolgingsstrijd tot nu toe, is Ferenc HAVASI. Hij gold als architect van de Hongaarse economische politiek van de afgelopen jaren, en lijkt door het verlies van zijn post van CC-secretaris voor economische aangelegenheden, verantwoordelijk gesteld te zijn voor de diepe crisis waarin het land verzeild is geraakt.

Van de overgebleven "troonpretendenten" GROSZ en BEREZ, wordt eerstgenoemde in de Westerse media de meeste kansen toegedicht. De veel voorkomende vaststelling dat beiden "nu in een even sterke positie terecht zijn gekomen"*** wekt enige verbazing. BEREZ bekleedt nu posten in het Secretariaat en het Politburo, traditioneel een voorwaarde om te zijner tijd door te schuiven naar het hoogste ambt. Met hem verkeert - afgezien van het "span" KADAR-LAZAR - alleen Miklos OVARI in een gelijksoortige positie, maar diens taak als leider van het CC-buro legt te weinig gewicht in de schaal om in aanmerking te komen als partijleider.

GROSZ daarentegen is alleen lid van het Politburo en staat als premier voor de schier onmogelijke opgave de Hongaarse economie uit het slop te halen. Het is zeer wel mogelijk dat - zoals een Britse dagblad**** het formuleerde - deze partijman bij uitstek met het premierschap net genoeg touw heeft gekregen om zich op te hangen. Dat voor BEREZ hetzelfde geldt, zoals deze krant schrijft in haar betoog over KADAR als "de grootste manipulator van Oost-Europa", lijkt minder waarschijnlijk, omdat de partij-ideoloog niet de eerst verantwoordelijke is in geval van het mislukken van de economische politiek.

Rest de vraag of GROSZ erin zal slagen het vrijwel onmogelijke te realiseren door het economische tij te keren. Zijn politieke lot hangt daar immer van af. Het "nieuw economische mechanisme", zoals de Hongaarse politiek van economische hervormingen sedert 1968 wordt aangeduid, is de afgelopen jaren

---

*Zie FOCUS A86/08 Politieke top Oost-Europa komt in beweging IV: KADAR probeert tijd te winnen

**Deze term wordt gebruikt door Alfred REISCH in zijn Hungarian Situation Report 6, d.d. 30 juni 1987, voor Radio Free Europe.

***Anna SANDOR, Opvolging van leider Janos KADAR blijft nog onduidelijke kwestie, in: de Volkskrant 27-6-1987

****The Independent 26-6-1987

meer en meer onder druk komen te staan. Tegenstanders van de hervormingen vinden dat de marktgerichte politiek veel te ver gaat, waardoor de economische resultaten zouden tegenvallen. Voorstanders daarentegen klagen erover dat het hervormingsbeleid op diverse niveaus te weinig ondersteuning krijgt en daardoor niet het beoogde effect sorteert. Daarbij komt, dat het Hongaarse model vanuit het Kremlin met belangstelling wordt gevolgd, omdat bepaalde aspecten ervan momenteel ook in de Sovjet-Unie worden toegepast.

Tegen deze achtergrond nu mag GROSZ proberen de Hongaarse economie uit het slop te halen. Hij geldt zeker niet als een voorstander van meer radicale hervormingen, maar acht slechts een aantal "correcties" noodzakelijk. Onder hem zal het marktmechanisme meer dan voorheen opgeld doen, waardoor prive-ondernemingen meer kans krijgen, maar verliesgevende bedrijven eerder de poorten zullen moeten sluiten. Werkloosheid zal ook in het socialistische Hongarije als een onvermijdelijk kwaad worden geaccepteerd. De economische samenwerking in Comecon-verband geniet prioriteit, doch de handel met het Westen zal onder GROSZ zeker uitgebouwd worden. De contacten met het Westen dienen bovenal te leiden tot modernisering van de produktie. In dit kader wordt de oprichting van joint-ventures sterk gestimuleerd. De nieuwe premier heeft in het verleden verder regelmatig aangedrongen op het terugdringen van 's-lands buitenlandse schuld.

Bij dit alles zullen partij en staat zich meer en meer beperken tot het uitstippelen van de algemene strategie, waarbij voor GROSZ - net als voor GORBACHEV - de leidende rol van de communistische partij onaangetast dient te blijven.

In tegenstelling tot de leider van de Sovjet-Unie, ziet GROSZ echter geen enkele noodzaak voor "democratische" politieke hervormingen in zijn land. In dit opzicht lijkt zijn rivaal BEREZCZ iets minder dogmatisch. Dit, gecombineerd met zijn gunstige politieke positie in Secretariaat en Politburo, maakt Janos BEREZCZ tot de belangrijkste kandidaat voor de opvolging van KADAR.